

Zpráva veřejného ochránce práv o činnosti za 3. čtvrtletí roku 2021

Podle § 24 odst. 1 písm. a) zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, informuji Poslaneckou sněmovnu Parlamentu České republiky o své činnosti.

Zpráva veřejného ochránce práv.....	1
o činnosti za 3. čtvrtletí roku 2021	1
A. Činnost ochránce v číslech	3
B. Veřejná správa	6
B.1 Státní správa znalecké činnosti a nevhodné chování soudních osob – Metodika k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. Jak (ne)vytvářet znalecké odvětví (sp. zn. 6709/2019/VOP)	6
B.2 Pracovní úraz ve věznici (sp. zn. 2966/2021/VOP)	7
B.3 Ochrana bučin v CHKO Jeseníky (sp. zn. 2594/2019/VOP).....	7
B.4 Odebrání dítěte matce po porodu z důvodu hospitalizace na psychiatrickém oddělení a kontakty matky s dítětem (sp. zn. 2950/2020/VOP)	9
B.5 Zápis úmrtí do zvláštní matriky (sp. zn. 2872/2020/VOP)	10
B.6 Konference, kulaté stoly a školení	11
C. Dohled nad omezováním osobní svobody a sledování vyhoštění.....	12
C.1 Systematické návštěvy a sledování vyhoštění.....	12
C.2 Vedlejší účastenství v řízení před Ústavním soudem ČR.....	12
C.3 Osvěta.....	12
D. Ochrana před diskriminací.....	14
D.1 Rušení služebních míst státních zaměstnanců čerpajících mateřskou nebo rodičovskou dovolenou (sp. zn. 7036/2018/VOP).....	14
D.2 Doporučení ohledně provádění umělého přerušování těhotenství cizinkám (sp. zn. 25/2021/DIS)	15
D.3 Zásadní pracovní jednání.....	16
D.4 Osvěta.....	17
D.5 Konference, kulaté stoly a školení	17
E. Sledování práv lidí se zdravotním postižením	18
E.1 Páté zasedání poradního orgánu	18
E.2 Doporučení k výkonu volebního práva (sp. zn. 32/2020/OZP).....	18
E.3 Návštěvy zařízení	19
E.4 Připomínkování právních předpisů.....	19
E.5 Konference, kulaté stoly a školení.....	19
E.6 Publikační činnost.....	20
F. Zpráva o realizaci projektu „Posílení aktivit veřejného ochránce práv v ochraně lidských práv (směrem k ustavení Národní lidskoprávní instituce v ČR).....	22

A. Činnost ochránce v číslech

Ve 3. čtvrtletí roku 2021 ochránce obdržel celkem **1810** podnětů. Podíl podnětů v působnosti (**69,5 %**) se drží nad průměrem roku 2020 (68 %). Nejvíce podnětů se tradičně týkalo sociálního zabezpečení – zejména důchodů a dávek (209) a staveb (124).

Ve **104** podnětech lidé namítli nerovné zacházení, z toho ve **42** případech z důvodů zakázaných antidiskriminačním zákonem. V **11** případech ochránce poskytl informace a analýzy týkající se diskriminace mezinárodním subjektům či vnitrostátním orgánům.

Ochránce realizoval **8 návštěv zařízení** (včetně psychiatrických nemocnic, policejních cel, věznic a domova pro osoby se zdravotním postižením) a v jednom případě jsme sledovali **vyhoštění cizinců** a prostudovali **1873** rozhodnutí o vyhoštění.

Ochránce vydal 2 doporučení.

Počty podnětů ilustruje následující obrázek:

PODNĚTY

1810

podnětů doručených
ve III. čtvrtletí 2021

69,5%

podnětů patřilo do
působnosti ochránce,
a mohl se jimi tedy zabývat

územní, stavební řízení,
užívání stavby a řízení
o odstranění staveb | 124

důchody | 118

příspěvek na péči, dávky
pro zdravotně postižené
a dávky pomoci
v hmotné nouzi | 91

činnost Vězeňské
služby ČR | 91

činnost OSPOD | 75

pobyt cizinců | 65

104

podnětů s námitkou
nerovného zacházení

diskriminace ve smyslu
antidiskriminačního zákona
se týkala **42** podnětů

ČINNOST

1873

prostudovaných
rozhodnutí o vyhoštění

ochránce natočil 9
podcastů

25 vyřízených žádostí
o informace

jedná se o 21%
nárůst oproti II. čtvrtletí 2021

ochránce uspořádal 3
vzdělávací akce

DOPORUČENÍ:

- Podpora voliče v pobytové sociální službě
- Doporučení ohledně provádění umělého přerušování těhotenství cizinkám

B. Veřejná správa

Již od roku 2001 ochránce chrání osoby před nezákonným či jinak nesprávným jednáním nebo nečinností správních úřadů. Má právo nahlížet do spisů, žádat úřady o vysvětlení a může vést místní šetření. Zjistí-li pochybení úřadu, doporučuje opatření k nápravě, rozhodnutí úřadu nemůže zrušit ani nahradit.

B.1 Státní správa znalecké činnosti a nevhodné chování soudních osob – Metodika k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. Jak (ne)vytvářet znalecké odvětví (sp. zn. 6709/2019/VOP)¹

Stěžovatel je právník, lékař a soudní znalec v oboru zdravotnictví, odvětví chirurgie a stanovení nemateriální újmy na zdraví. Na ochránce se obrátil s podnětem týkajícím se zapojení Ministerstva spravedlnosti a soudců Nejvyššího soudu do přípravy a prosazování do praxe materiálu nazvaného Metodika k náhradě nemajetkové újmy na zdraví podle § 2958 občanského zákoníku. Zásadní výhrady má zejména proti znaleckému odvětví, které bylo ministerstvem vytvořeno v návaznosti na dokončení Metodiky.

Ochránce dospěl k tomu, že ministerstvo nemělo zákonné zmocnění, ani pravomoc podílet se na tvorbě Metodiky. Ačkoliv Metodika byla materiálem soukromé povahy, který vznikl jako spolupráce osob zapojených do tzv. hlavní pracovní skupiny, byla následně uveřejněna ve Sbírce Nejvyššího soudu jako Metodika Nejvyššího soudu. Ač měla být nezávazná a doporučující, ministerstvo na jejím základě bezprostředně vytvořilo nové znalecké odvětví v rámci oboru zdravotnictví, pro účely zapsání do tohoto odvětví postačovalo lékařské vysokoškolské vzdělání a absolvování placeného kurzu zaměřeného na školení Metodiky. Znalci (lékaři), kteří by postupovali čistě podle Metodiky, by přitom posuzovali i otázky přesahující jejich odbornost a hodnotili otázky právní. Na tvorbě, školení a přezkušování znalců a na další mediální a jiné propagaci Metodiky se aktivně podíleli a podílí někteří soudci Nejvyššího soudu. Takto rozsáhlé zapojení soudců, kteří navíc rozhodují spory o náhradu škody (specializovaný senát Nejvyššího soudu) považuje ochránce za možné ohrožení důvěry v nestranné a nezávislé rozhodování soudu. Ochránce však zejména kritizuje, že o Metodice neproběhla hlubší kritika odborné veřejnosti a hned byla do praxe uvedena jako materiál s autoritou Nejvyššího soudu, znalecké odvětví pak vzniklo bez širokého zapojení a vyslyšení představitelů lékařské obce.

Ministerstvo zásadní výhrady shrnuté ve zprávě o šetření uznalo, přislíbilo, že na podzim roku 2021 uspořádá pracovní jednání, na které pozve i zástupce z řad kritiků Metodiky, zejména zástupce České lékařské komory, a bude dále diskutovat a hledat řešení nejpalčivějších problémů. V rámci dohledové činnosti nebude vyžadovat a vymáhat aplikaci Metodiky s ohledem na to, že Metodiku nelze považovat za všeobecně uznávaný a

¹ Zpráva o šetření je dostupná v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/9252>
tisková zpráva je dostupná zde
https://www.ochrance.cz/aktualne/o_posuzovani_nahrady_nemajetkove_ujmy_na_zdravi_diskutovali_na_ministerstvu_spravedlnosti_lekari_urednici_soudci_i_pravnici_z_kancelare_ombudsmana/

univerzální standard odborné péče. Nebude vyžadovat ani absolvování kurzu zaměřeného na aplikaci Metodiky.

B.2 Pracovní úraz ve věznici (sp. zn. 2966/2021/VOP)²

Stěžovatel se na ochránce obrátil ve věci neodškodnění pracovního úrazu (poranění ruky), ke kterému došlo v pracovní době v rámci pracovního zařazení ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Pardubice. Stěžovatel podal v této věci stížnost k oddělení prevence a stížností ve věznici, která byla vyhodnocena jako nedůvodná.

Zaměstnavatel je povinen nahradit zaměstnanci škodu nebo nemajetkovou újmu vzniklou pracovním úrazem, jestliže škoda nebo nemajetková újma vznikla při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním. Plněním pracovních úkolů je též činnost konaná pro zaměstnavatele z vlastní iniciativy, pokud k ní zaměstnanec nepotřebuje zvláštní oprávnění nebo ji nevykonává proti výslovnému zákazu zaměstnavatele. Věznice namítala, že stěžovatel neměl výslovný pokyn vedoucího zaměstnance k úkonu, při kterém došlo k úrazu. Zástupkyně ochránce konstatovala, že šlo v dané věci o plnění pracovních úkolů, přičemž v rámci vyřízení stížnosti v žádné z výpovědí nebylo uvedeno, že by vedoucí zaměstnanec výslovně zakázal stěžovateli provádět uvedený pracovní úkol, který svým charakterem spadal do pracovní činnosti stěžovatele. Věznice pochybila při vyřízení stížnosti stěžovatele, neboť tuto stížnost nevyhodnotila jako důvodnou v situaci, kdy jednotlivá zjištění učiněná v rámci vyřízení stížnosti prokazovala, že stěžovatel utrpěl pracovní úraz.

Věznice Pardubice neměla námitky proti zjištěním obsaženým ve zprávě o šetření. V návaznosti na šetření věznice opětovně projednala stížnost stěžovatele v náhradové komisi, která učinila závěr, že stížnost byla podána částečně důvodně. Náhradová komise dospěla k závěru, že úraz, který stěžovatel utrpěl, lze považovat za pracovní úraz, a proto doporučila v rámci smírného řešení přiznat stěžovateli plnění ve výši 80 % jeho nároku, celkem částku ve výši 13.704,- Kč, o čemž ho informovala doporučeným dopisem.

B.3 Ochrana bučin v CHKO Jeseníky (sp. zn. 2594/2019/VOP)³

Na ochránce se obrátil spolek S. s kritikou úřadů ve spojitosti s podle něj nefunkční ochranou stanovišť horských bukových lesů v CHKO Jeseníky. Dle spolku mezi lokality s výskytem takových bučin náleží i údolí Hučivé a Divoké Desné, Mertvy a údolí Rudohorského potoka, kde v posledních letech docházelo k intenzivním komerčním těžbám bukových porostů, zejména státním podnikem Lesy ČR. Dělo se tak přitom v době historicky největší kůrovcové kalamity a plošného odumírání smrkových porostů. Území v rámci tzv. soustavy „Natura 2000“ ve smyslu legislativy Evropské Unie spadá do evropsky významných lokalit (dále „EVL“) Keprník a Praděd (kde jedním z předmětů ochrany jsou tzv. acidofilní bučiny, které jsou biotopem kupř. silně ohroženého střevlíka hrbolatého či kriticky ohroženého roháčka

² Zpráva o šetření je dostupná v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/9454>.

³ Zpráva o šetření je dostupná v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/9746>.

jedlového), i do vyhlášené „Ptačí oblasti Jeseníky“ (předmětem ochrany je jeřábek lesní) a dřeviny poskytují hnízdní a úkrytové možnosti řadě chráněných druhů ptáků.

Spolek měl ve věci již od r. 2015 jednat s Agenturou ochrany přírody a krajiny České republiky, regionálním pracovištěm Olomoucko, oddělením Správa CHKO Jeseníky (dále „Správa CHKO“), následně se obracel i na Českou inspekci životního prostředí (dále „ČIŽP“) a Ministerstvo životního prostředí (dále „MŽP“ či „ministerstvo“). Spolek kritizoval zejména postup orgánů ochrany přírody při vydávání souhlasného závazného stanoviska dle § 4 odst. 3 zákona o ochraně přírody a krajiny ke schvalování lesního hospodářského plánu (dále též „LHP“) dle § 27 odst. 1 lesního zákona pro lesní hospodářský celek (dále též „LHC“) Loučná nad Desnou na období od 1. 1. 2016 do 31. 12. 2025, neboť podle něj na dalších 10 let „konzervuje“ stávající přístup institucí k ochraně. Dle spolku způsob hospodaření v území s plošnými úmyslnými těžbami bučin, bez ponechání části stojících stromů na dožití, včetně doupných stromů, a bez ponechání tzv. mrtvého dřeva, vede k úbytku rozlohy chráněných stanovišť, následné intenzivní vysazování smrku pak pozměňuje původní cenné bukové porosty.

Ochránce svým šetřením dospěl k závěru, že se MŽP důsledně nevypořádalo s argumentací stěžovatele, když jeho obsáhlý podnět ve věci ze dne 13. 12. 2018 (za nějž se stavěla i odborná přírodovědná veřejnost) byl jako nedůvodný odložen stručným jednostránkovým sdělením MŽP, odboru výkonu státní správy IX, ze dne 18. 1. 2019. Adekvátní zdůvodnění včetně příslušných podkladů pak MŽP poskytlo až na vyžádání ochránce v rámci zahájeného šetření ve věci. Ministerstvem takto zdůvodněné postupy státní správy ve spojitosti s vydáním souhlasného závazného stanoviska orgánu ochrany přírody ke schválení lesního hospodářského plánu pro lesní hospodářský celek Loučná nad Desnou ochránce po přezkoumání naopak jako rozporné se zákony či principy dobré správy neshledal. V situaci, kdy původní souhlasné závazné stanovisko Správy CHKO ze dne 15. 4. 2016 k lesnímu hospodářskému plánu Loučná nad Desnou bylo podnětem spolku zpochybněno, ochránce vnímal jako podstatné, že se věcí ministerstvo zabývalo, a závazné stanovisko zrušilo pro jeho nepřezkoumatelnost. Závazné stanovisko bylo posléze nahrazeno novým ze dne 11. 6. 2018, v němž Správa CHKO již přece jen důsledněji popsala své hodnocení.

Ochránce pak musel v rámci svého hodnocení vzít v potaz specifika schvalování lesních hospodářských plánů, jež se promítají i do vydávání souhlasných závazných stanovisek orgánů ochrany přírody jako jejich podkladu. V daném směru zohlednil i praxi poskytování tzv. předběžné informace (a dalších relevantních podkladů důležitých pro obsah navrhovaného LHP) orgánem ochrany přírody vlastníků lesa. LHP samotný má zvláštní povahu a je tak spíše koncepčním dokumentem vlastníka lesa s omezenou závazností. Specifické je dále bezesporu to, že v případě schvalování LHP krajským úřadem jde o proces sui generis (který není správním řízením), což se významně promítá i do zvláštností projednávání a „dohodování“, zda by mohl být souhlas orgánem ochrany přírody udělen (mj. je závazné stanovisko orgánu ochrany přírody vydáváno „na žádost orgánů státní správy lesů“).

Ochránce nicméně konstatoval, že existující „překryv ochranných režimů“ na území dotčeného LHC Loučná nepůsobí zcela přehledně, a pro adresáty povinností může být i matoucí. Ochránce proto zdůraznil, že souhlas orgánu ochrany přírody v podobě vydání

kladného závazného stanoviska k lesnímu hospodářskému plánu, každopádně nezbavuje vlastníka lesa, v daném případě Lesy ČR, povinnosti žádat o nezbytná další povolení při vlastní realizaci činností v některé z chráněných lokalit, je-li takového povolení v konkrétní situaci zapotřebí.

B.4 Odebrání dítěte matce po porodu z důvodu hospitalizace na psychiatrickém oddělení a kontakty matky s dítětem (sp. zn. 2950/2020/VOP)⁴

Na ochránce se obrátila matka, která byla dva dny po porodu svého syna hospitalizována na uzavřeném oddělení psychiatrické nemocnice. Úřad městské části Brno-Řečkovice a Mokrá Hora nenalezl v rodině matky žádnou osobu, která by byla schopna o dítě pečovat, a požádal Magistrát města Brna o zprostředkování náhradní rodinné péče pro novorozence. Magistrát města Brna podal k soudu návrh na svěřeni dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu a soud jeho návrhu vyhověl. Matka si stěžovala na samotnou skutečnost, že její syn byl svěřen do pěstounské péče na přechodnou dobu, a také na průběh a četnost kontaktů se synem.

Matka byla z psychiatrie propuštěna po osmi dnech do domácího léčení. Magistrát města Brna nastavil zpočátku kontakty matky s novorozenečným dítětem jako asistované, v intervalu jednou za čtrnáct dnů. V období epidemie COVID-19 v březnu a dubnu 2020 kontakty z větší části neprobíhaly a zdravotní stav matky se během této doby zhoršil. Při kontaktu v květnu 2020 matka vystupovala útočně proti sociální pracovníci i pěstounce. Magistrát města Brna poté matce dočasně pozastavil kontakt s dítětem do doby, než matku vyšetří její psychiatr. Poté, co ošetřující psychiatr matce kontakty s dítětem „povolil“, probíhaly styky jednou týdně za asistence doprovázející organizace.

Zástupkyně veřejného ochránce práv dospěla k závěru, že Magistrát města Brna pochybil, když se matčinou situací nezabýval již před porodem. Psychiatrická nemocnice totiž informovala Magistrát města Brna o složité situaci matky již v době, kdy byla těhotná. Magistrát města Brna měl podnět, který od nemocnice obdržel, postoupit místně příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí, případně sám zkontaktovat matku, zjistit její situaci a přijmout potřebná opatření sociálně-právní ochrany a nabídnout matce pomoc.

Orgán sociálně-právní ochrany dětí Brno-Řečkovice a Mokrá hora a Magistrát města Brna rovněž pominuly nezbytné kroky sociálně-právní ochrany vedoucí ke správnému vyhodnocení celé situace, když nekomunikovaly dostatečně s matkou a nezmapovaly celou situaci. Zejména neprovedly osobní pohovor s matkou před odebráním dítěte z péče a nepokusily se zjistit zdravotní anamnézu matky, nezjistily její postoje a možnosti, nenastínily matce možná řešení celé situace a nepoučily matku o jejich důsledcích.

Magistrát města Brna dále pochybil, když autoritativně rozhodl o formě a četnosti kontaktů s matkou. Zástupkyně veřejného ochránce práv má za to, že v obdobných případech, kdy se jedná o novorozené dítě, by orgán sociálně-právní ochrany dětí měl podpořit kontakt matky s dítětem v co nejširší možné míře z důvodu utváření citového pouta mezi matkou a dítětem.

⁴ Zpráva o šetření je dostupná v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/9710>, závěrečné stanovisko, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/9712>, vyrozumění o nedostatečném opatření k nápravě, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/9714>.

Navazování a rozvíjení citové vazby matky s dítětem po porodu je velmi důležité a v případě, že tato vazba nevznikne, lze ji později jen stěží nahradit. Magistrát města Brna také pochybil, když bez soudního rozhodnutí sám rozhodl o pozastavení kontaktů matky s dítětem v květnu 2020.

Protože Magistrát města Brna, ani Úřad městské části Brno-Řečkovice a Mokrý Hora nepřijaly vhodná opatření k nápravě, využila zástupkyně veřejného ochránce práv své zákonné oprávnění a informovala o postupu zmíněných úřadů nadřízený orgán, tedy Krajský úřad Jihomoravského kraje. Krajský úřad Jihomoravského kraje s úřady pochybení projednal.

B.5 Zázpis úmrtí do zvláštní matriky (sp. zn. 2872/2020/VOP)⁵

Ochránce vedl na základě podnětu matky českého státního občana (dále „stěžovatelka“), který zemřel náhle v březnu 2019 v Anglii ve svých 38 letech, šetření postupu konzulárního oddělení Velvyslanectví České republiky v Londýně a zvláštní matriky, vedené Úřadem městské části Brno-střed, do níž se zapisují matriční události českých státních občanů, k nimž došlo v cizině.

Konzulární oddělení vystavilo na základě potvrzení koronera o úmrtí a dalších podkladů z britské pohřební služby průvodní list pro přepravu těla zemřelého do České republiky (tzv. umrlčí pas). Jelikož příčina náhlého úmrtí nebyla zřejmá, koroner nařídil pitvu. Vyšetření příčiny úmrtí patologem trvalo příliš dlouho. Stěžovatelka po neúspěšné komunikaci s britskými úřady požádala v listopadu 2019 o pomoc konzulární oddělení. Upozornila, že jí urguje česká pohřební služba, protože nemůže uzavřít spis o zpopelnění. Neobdržela dosud úmrtní list syna, který je v České republice stále veden mezi živými. Konzulární oddělení znovu komunikovalo s britskými úřady. Informace k zaregistrování úmrtí obdrželo však postupně až v únoru a březnu 2020. Registraci úmrtí na základě oznámení konzula britské úřady odmítly. Jelikož tělo bylo repatriováno a pohřbeno v České republice, o registraci mohl žádat pouze osobně rodinný příslušník. Konzulární oddělení informovalo o nezvyklých okolnostech případu zvláštní matriku. Stěžovatelka se dostavila v květnu 2020 na zvláštní matriku. Jelikož předložila pouze kopii zprávy koronera o úmrtí v angličtině, žádost s ní nebyla sepsána. Stěžovatelka proto požádala o zázpis úmrtí syna písemně prostřednictvím matričního úřadu v místě svého trvalého pobytu. Zvláštní matrika po obdržení žádosti založila spis, do něhož zařadila i svoji předchozí komunikaci s konzulárním oddělením. Konzulárnímu oddělení se mezitím podařilo s britskými úřady dojednat, že stěžovatelka může požádat o úmrtní list telefonicky. Zvláštní matrika stěžovatelku vyzvala k doložení britského úmrtního listu nebo jiných veřejných listin prokazujících úmrtí syna, opatřených apostilou a úředním překladem do českého jazyka, a přerušila řízení. Stěžovatelka se po neúspěšné snaze o telefonický kontakt s britskými úředníky obrátila v září 2020 opět na konzulární oddělení. Konzulární oddělení dojednálo s britskými úřady přesný termín rozhovoru, přičemž britský matriční úřad zajistil tlumočnicka. Po hodinovém telefonátu a uhrazení správního poplatku (£ 11.00) stěžovatelka obdržela v říjnu 2020 britský úmrtní list a mohla jej předat zvláštní matrice. V prosinci 2020 stěžovatelka obdržela úmrtní list syna, vydaný zvláštní matrikou.

⁵ Zpráva o šetření je dostupná v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/9064>.

Zvláštní matrika pochybila, jestliže po obdržení informace z konzulárního oddělení o úmrtí nezaložila spis a o návštěvě stěžovatelky na zvláštní matrice nesešla protokol. Ač je právní úprava nastavena tak, že předpokládá zápis úmrtí do zvláštní matriky na žádost, v případě úmrtí českého státního občana, který je v den smrti hlášen v České republice k trvalému pobytu, by podle názoru ochránce zvláštní matrika měla založit spis z úřední povinnosti, jakmile se o úmrtí dozví. Zvláštní matrika pochybila také tím, že opomněla příslušnou úpravu v zákoně o evidenci obyvatel a po obdržení informace o úmrtí neoznačila údaj v informačním systému evidence obyvatel o tom, že dotýčný žije, jako nesprávný.

Případ vyvolává otázky, zda stávající úřední praxe a právní úprava dostatečně zaručují správnost údajů v informačním systému evidence obyvatel a v základním registru obyvatel. Při úmrtí českého státního občana v cizině, který je v České republice hlášen k trvalému pobytu, by bylo třeba lépe upravit součinnost zastupitelského úřadu České republiky dle místa úmrtí občana, zvláštní matriky a úřadu obce s rozšířenou působností příslušného dle trvalého pobytu občana.

B.6 Konference, kulaté stoly a školení

- Dne 7. září 2021 ochránce uspořádal seminář pro sociální kurátory s názvem **Vyřazování z evidence uchazečů o zaměstnání.**
- Dne 9. září 2021 ochránce uspořádal seminář s mezinárodní účastí s názvem **Tvorba a používání indikátorů pro měření implementace Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením.**
- Dne 29. září ochránce uspořádal seminář s názvem **Vše, co jste chtěli vědět o ústavní výchově.**

C. Dohled nad omezováním osobní svobody a sledování vyhoštění

Od roku 2006 je ochránce národním preventivním mechanismem podle Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. Systematicky navštěvuje zařízení pro osoby omezené na svobodě z moci úřední i v důsledku závislosti na poskytované péči. Svá zjištění a doporučení zobecňuje v souhrnných zprávách z návštěv a formuluje standardy zacházení. Předkládá je samotným zařízením a jejich zřizovatelům a systémová doporučení ústředním orgánům státní správy. Od roku 2011 ochránce rovněž sleduje zajištění cizinců a výkon správního vyhoštění.

C.1 Systematické návštěvy a sledování vyhoštění

Ochránce ve druhém čtvrtletí realizoval 8 systematických návštěv zařízení a 1 sledování vyhoštění.

Ochránce prověřil podmínky pobytu a zacházení s pacienty a pacientkami Psychiatrického oddělení Klatovské nemocnice, Psychiatrické kliniky Fakultní nemocnice Hradec Králové a Psychiatrické nemocnice Brno. Ochránce v rámci systematických návštěv prověřil podmínky v policejních celách při Obvodním oddělení Pelhřimov, Obvodním oddělení Tábor a Obvodním oddělení Olomouc IV. Ochránce se zabýval také zacházením s odsouzenými ve Věznici Ostrov a provedl následnou návštěvu Domova pro osoby se zdravotním postižením Osek.

Ochránce sledoval výkon správního vyhoštění ze Zařízení pro zajištění cizinců Vyšší Lhoty na Letiště Václava Havla v Praze.

C.2 Vedlejší účastenství v řízení před Ústavním soudem ČR

Ochránce se jako vedlejší účastník připojil⁶ k návrhu Nejvyššího správního soudu na zrušení § 52 odst. 4 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, které upravuje soudní výluku přezkumu kázeňského trestu pokuty podle § 46 odst. 3 písm. d) cit. zákona.

Soud v plenárním rozhodnutí návrhu Nejvyššího správního soudu vyhověl a nálezem sp. zn. Pl. ÚS 112/20 ze dne 27. července 2021 rozšířil možnosti soudního přezkumu kázeňských trestů ukládaných vězněným osobám.

C.3 Osvěta

Zaměstnanci Kanceláře prezentovali zjištění ochránce na několika konferencích (konference Stáří spojuje v Praze, konference Městského ústavu sociálních služeb v Jirkově). Osvětou pracovníků působících v zařízení a dalších zúčastněných osob tak působí na zvyšování standardu poskytované péče v zařízeních.

⁶ Vyjádření veřejného ochránce práv je dostupné zde <https://www.ochrance.cz/uploads-import/ESO/SZD%204-2021-PS-material.pdf>.

Zaměstnankyně Kanceláře také sdílela zkušenosti z oblasti provádění systematických návštěv zařízení na mezinárodním setkání Jihovýchodní sítě národních preventivních mechanismů v Maďarsku.

D. Ochrana před diskriminací

V roce 2009 byl ochránce pověřen rolí národního tělesa pro rovné zacházení a ochrany před diskriminací (*equality body*) v souladu s právem Evropské unie. Přispívá tedy k prosazování práva na rovné zacházení se všemi osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, národnost, pohlaví, sexuální orientaci, věk, zdravotní postižení, náboženské vyznání, víru nebo světový názor. Za tím účelem poskytuje pomoc obětem diskriminace, provádí výzkum, zveřejňuje zprávy a vydává doporučení k otázkám souvisejícím s diskriminací a zajišťuje výměnu dostupných informací s příslušnými evropskými subjekty.

Od ledna 2018 ochránce pomáhá také cizincům-občanům Evropské unie, kteří žijí nebo pracují v České republice. Poskytuje jim informace o jejich právech a pomoc při podezření na diskriminaci z důvodu státní příslušnosti. Při tom spolupracuje se zahraničními orgány, které mají obdobné poslání vůči českým státním příslušníkům.

D.1 Rušení služebních míst státních zaměstnanců čerpajících mateřskou nebo rodičovskou dovolenou (sp. zn. 7036/2018/VOP)⁷

- I. Zrušením služebního místa zaměstnance čerpajícího mateřskou nebo rodičovskou dovolenou dojde k přímé diskriminaci, pokud čerpání mateřské nebo rodičovské dovolené je důvodem, proč bylo v rámci přípravy systemizace navrženo zrušení tohoto místa.
- II. Zrušením služebního místa těhotné zaměstnankyně dojde k přímé diskriminaci, pokud je její těhotenství důvodem, proč bylo v rámci přípravy systemizace navrženo zrušení tohoto místa.
- III. Praxe, kdy jsou na služebních úřadech na základě systemizace rušena primárně neobsazená místa, přičemž jako neobsazená se počítají také místa zaměstnanců čerpajících mateřskou a rodičovskou dovolenou, je nepřímou diskriminační vůči státním zaměstnancům v souvislosti s jejich rodičovstvím.
- IV. Služební orgán se dopustí přímé diskriminace z důvodu rodičovství, pokud zastaví řízení o převedení na jiné služební místo, protože zaměstnanec, jehož služební místo bylo zrušeno a pro kterého služební orgán nové místo vyhledal, byl zařazen mimo výkon služby z důvodu čerpání MD/RD.

Na ochránce se obrátily dvě státní zaměstnankyně ve služebním poměru, jejichž služební místa byla zrušena v době, kdy čerpaly mateřskou dovolenou. V případě třetí stěžovatelky bylo její služební místo zrušeno v průběhu jejího těhotenství. Služební orgán pak pro stěžovatelku našel místo jiné, řízení o převedení na jiné služební místo ale zastavil ve chvíli,

⁷ Zpráva o šetření a závěrečné stanovisko jsou dostupná v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/9104> a <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/9530>.

kdy stěžovatelka nastoupila na mateřskou dovolenou. Z podnětů stěžovatelek vyvstalo podezření, že státní zaměstnanci mohou být znevýhodněni v důsledku rodičovství.

V případě první stěžovatelky se nepodařilo prokázat, že by zrušení jejího služebního místa souviselo s jejím rodičovstvím. Stěžovatelka sice uvedla skutečnosti nasvědčující tomu, že k diskriminaci dojít mohlo, ochránce však nemohl tyto informace ověřit a odkázal proto stěžovatelku do soudního řízení.

Na základě shromážděných podkladů dospěl ombudsman k závěru, že praxe, kdy byla na základě systemizace (proces stanovení počtu služebních míst) na rok 2019 na služebních úřadech rušena primárně neobsazená místa, přičemž jako neobsazená se počítala také místa zaměstnanců čerpajících mateřskou a rodičovskou dovolenou, byla nepřímou diskriminační vůči státním zaměstnancům v souvislosti s jejich rodičovstvím. Diskriminaci v tomto smyslu potvrdilo šetření u druhé ze stěžovatelek, zaměstnankyně Ministerstva vnitra. Ochránce navíc v rámci šetření získal indicie, že k této praxi docházelo i na jiných ministerstvech. Podle vyjádření tehdejšího státního tajemníka na Ministerstvu vnitra se místa zaměstnanců čerpajících mateřskou a rodičovskou dovolenou jako neobsazená posuzovala na základě pokynu Ministerstva financí. Podle ochránce se tím Ministerstvo financí dopustilo diskriminace ve formě pokynu. Ministerstvo financí však následně informaci poskytnutou státním tajemníkem popřelo. Také v případě třetí stěžovatelky došel ochránce k závěru, že úřad pochybil, když zastavil řízení o jejím převedení na jiné služební místo v době, kdy byla mimo výkon služby kvůli čerpání mateřské dovolené.

Státní tajemníci na Ministerstvu vnitra a Ministerstvu průmyslu a obchodu zaslali po obdržení závěrečného stanoviska ombudsmana omluvu druhé a třetí stěžovatelce. V omluvě slíbili, že se stěžovatelkám pokusí najít jiné vhodné služební místo tak, aby ihned po ukončení rodičovské dovolené mohly pokračovat ve výkonu služby. Náměstek pro státní službu také rozeslal pokyn služebním úřadům pro přístup k zaměstnancům na mateřské či rodičovské dovolené, jejichž místo úřady v mezidobí zrušily, a přislíbil změnu relevantních metodických pokynů tak, aby se situace v budoucnu neopakovala.

Služební orgán musí se zaměstnanci čerpajícími mateřskou a rodičovskou dovolenou komunikovat nejpozději v době, kdy se blíží jejich návrat, a hledat pro tyto zaměstnance volná vhodná služební místa. To je podle ochránce nejen hospodárné, ale tento postup také zvyšuje pravděpodobnost, že služební orgán nalezne skutečně vhodné místo s ohledem na znalosti a zkušenosti daného zaměstnance.

D.2 Doporučení ohledně provádění umělého přerušování těhotenství cizinkám (sp. zn. 25/2021/DIS)⁸

Ze zákona o umělém přerušování těhotenství a jeho prováděcí vyhlášky, jakož i z příslušných pravidel práva Evropské unie plyne, že interrupci je možné legálně v Česku provést jak cizinkám, které jsou občankami Evropské unie bez ohledu na to, jestli jsou zde usazené (tedy je nerozhodné, zda mají trvalý či přechodný pobyt, popřípadě jsou

⁸ Doporučení veřejného ochránce práv je dostupné v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/9516>.

v Česku jen krátkodobě), tak občankám třetích států, mají-li v Česku nějaké pobytové oprávnění.

Ochránce vydal doporučení adresované České lékařské komoře, které se týká provádění interrupcí cizinkám. Právní úprava provádění interrupcí je značně zastaralá (z roku 1986) a v praxi je vykládána různě. Výklad právníka komory, který byl zveřejněn v časopise České lékařské komory Tempus Medicorum⁹, je značně restriktivní a doporučuje zdravotnickým zařízením provádět interrupce jen cizinkám s povoleným trvalým pobytem v Česku. Ministerstvo zdravotnictví dlouhodobě zastává výklad, podle něhož provedení interrupce občankám Evropské unie je legální bez ohledu na to, zda mají v Česku přechodný či trvalý pobyt či zde dlouhodobě nepobývají (a zdržují se zde krátkodobě například jako turistky).¹⁰

Ochránce doporučil prezidentovi České lékařské komory přehodnotit právní výklad právní úpravy provádění interrupcí a předestřel mu svůj výklad. Vycházel přitom především z textu zákona o umělém přerušování těhotenství a jeho prováděcí vyhlášky, která stanovuje okruh cizinek, jimž je možné tento zákrok provést, výrazně šířeji, než pouze na cizinky s trvalým pobytem. Dále vycházel z předpisů Evropské unie upravujících práva občanů EU migrujících do jiného členského státu a právní úpravu vyložil tak, aby byla souladná s unijním právem. Na základě toho došel k závěru, že cizinkám – občankám EU je možné provést interrupci bez ohledu na délku a charakter jejich pobytu v Česku a cizinkám ze třetích států tehdy, pokud mají v Česku nějaké pobytové oprávnění.

D.3 Zásadní pracovní jednání

Ochránce se věnuje tématu **poskytování zdravotnických služeb na školách**. Současná zákonná úprava totiž nepamatuje na situace, kdy žák bude například potřebovat pomoc s podáním léku, zkontrolováním hladiny cukru v krvi nebo píchnutím inzulínu. V září se k tomu ochránce setkal se zástupci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstva zdravotnictví. Téma probíral i s ústředním školním inspektorem. Úřady vyzval, aby zmapovaly situaci na školách a navrhly adekvátní řešení.¹¹

Ochránce se setkal se zástupkyněmi **amerického velvyslanectví v ČR**. Hovořili o právu na rovné zacházení a diskriminaci za uplynulý rok.

Proběhlo jednání pracovní skupiny při **slovenském ministerstvu školství**, kde ochránce prezentoval své výstupy ke vzdělávání romských dětí a sdílel své zkušenosti.

⁹ Tempus Medicorum. Časopis České lékařské komory. Roč. 25, č. 2/2016. Dostupné z https://www.lkcr.cz/casopis-clk-353.html?state=DATA_LIST&editing=0&paging.pageNo=0-

¹⁰ Prohlášení Ministerstva zdravotnictví k otázce provádění interrupcí u cizinek. 18. 2. 2021 [online] Ministerstvo zdravotnictví. Dostupné z <https://www.mzcr.cz/tiskove-centrum-mz/prohlaseni-ministerstva-zdravotnictvi-k-otazce-provadeni-interrupci-u-cizinek/->

¹¹ Tisková zpráva je dostupná na internetových stránkách veřejného ochránce práv, viz https://www.ochrance.cz/aktualne/skoly_mohou_vystoupit_z_sede_zony_poslanci_uznili_poskytovani_zdravotnich_sluzeb_behem_vyucovani/-

D.4 Osvěta

Ochránce diskutoval o LGBT výzkumech na akci **Prague Pride**.¹² Představil komplexní výzkum z roku 2019,¹³ který se zaměřuje na osobní zkušenosti téměř dvou tisíc LGBT+ lidí s různými společenskými stereotypy a předsudky, diskriminací, obtěžováním nebo násilím.

Ochránce nahrál sérii **podcastů na téma školství**. V nich se rozebírají kritéria pro přijímání dětí do mateřských a základních škol, šikana ve školách nebo vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Podcasty jsou rozdělené do pěti dílů – obecně k činnosti ochránce v oblasti školství,¹⁴ k mateřským školám,¹⁵ základním školám,¹⁶ středním školám¹⁷ a ke vzdělávání dětí s postižením.¹⁸

D.5 Konference, kulaté stoly a školení

Proběhl **kulatý stůl ke vzdělávání romských dětí**. Toho se zúčastnili zástupci nevládních organizací a lidé z terénu. Na kulatém stole se představila první monitorovací zpráva ochránce k naplňování práva na rovné zacházení a ochrany před diskriminací.¹⁹ Jedno z monitorovaných témat je právě vzdělávání romských dětí. Ochránce uvedl, že danému tématu není doposud věnována efektivní pozornost, kterou si tato problematika zaslouží.

Ochránce se zapojil do akce pro studenty právnických fakult s názvem **Škola lidských práv**, kterou pořádá Pro bono aliance. Interaktivní formou studentům přiblížil ochranu práva na rovné zacházení v době krize. Na konkrétních příkladech se studenty probral, jak krize dopadá na zranitelné skupiny, ať už jde o děti s postižením a jejich přístup ke vzdělávání nebo diskriminaci žen v zaměstnání z důvodu rodičovství.

Ochránce vystoupil na **odborném panelu Agentury pro sociální začleňování** ke vzdělávání. Akce byla určená pro odborné publikum a hovořilo se o podpoře žáků a pedagogů po epidemii COVID-19.

¹² Tisková zpráva je dostupná na internetových stránkách veřejného ochránce práv, viz https://www.ochrance.cz/aktualne/stanislav_kreckek_diskutoval_na_prague_pride/.

¹³ Výzkumná zpráva je dostupná na internetových stránkách veřejného ochránce práv, viz <https://www.ochrance.cz/uploads-import/DISKRIMINACE/Vyzkum/Vyzkum-LGBT.pdf>.

¹⁴ Podcast je dostupný na internetových stránkách veřejného ochránce práv, viz https://www.ochrance.cz/aktualne/na_kavu_s_ombudsmanem_35- dil_ombudsman_a_skolstvi/.

¹⁵ Podcast je dostupný na internetových stránkách veřejného ochránce práv, viz https://www.ochrance.cz/aktualne/na_kavu_s_ombudsmanem_36- dil_ombudsman_a_skolstvi_materske_skoly/.

¹⁶ Podcast je dostupný na internetových stránkách veřejného ochránce práv, viz https://www.ochrance.cz/aktualne/na_kavu_s_ombudsmanem_37- dil_ombudsman_a_skolstvi_zakladni_skoly/.

¹⁷ Podcast je dostupný na internetových stránkách veřejného ochránce práv, viz https://www.ochrance.cz/aktualne/na_kavu_s_ombudsmanem_38- dil_ombudsman_a_skolstvi_stredni_skoly/.

¹⁸ Podcast je dostupný na internetových stránkách veřejného ochránce práv, viz https://www.ochrance.cz/aktualne/na_kavu_s_ombudsmanem_34- dil_vzdelavani_deti_s_postizenim/.

¹⁹ Monitorovací zpráva je k dispozici v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/9218>.

E. Sledování práv lidí se zdravotním postižením

Počínaje lednem 2018 ochránce zastává také funkci monitorovacího orgánu pro naplňování práv zakotvených Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením.

E.1 Páté zasedání poradního orgánu

V září zasednul již po páté v letošním roce poradní orgán ochránce pro problematiku práv lidí s postižením. Hlavním tématem zasedání byly nejen připravované volby do Poslanecké sněmovny a s nimi související otázka přístupnosti, ale také připravovaná novela zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Poradní orgán se opětovně usnesl, že novela má v mnohých aspektech potenciál zhoršit podporu lidí s postižením, jakožto klientům sociálních služeb. Na základě usnesení poradního orgánu se následně zástupkyně veřejného ochránce práv obrátila na Senát, který aktuálně tento zákon projednával a upozornila jej na rizika spojené s přijetím této novely.

E.2 Doporučení k výkonu volebního práva (sp. zn. 32/2020/OZP)

V září vydal ochránce doporučení „**Podpora voliče v pobytové sociální službě**“²⁰ zabývající se výkonem volebního práva lidí s postižením a jejich podpory v rámci voleb ze strany poskytovatelů pobytových sociálních služeb a opatrovníků. Vydané doporučení provází krok po kroku volebním procesem počínaje dlouhodobou přípravou v předvolebním období až po samotný výkon volebního práva ve volební místnosti nebo do přenosné volební schránky v pobytovém zařízení sociálních služeb. Cílem vydaného doporučení je umožnit co nejširšímu okruhu lidí s postižením výkon jejich volebního práva poskytnutím odpovídající podpory ze strany poskytovatele sociálních služeb nebo opatrovníka. V souvislosti s vydaným doporučením ochránce rovněž připravuje sérii návštěv pobytových zařízení sociálních služeb, které budou speciálně zaměřeny na výkon volebního práva klienty těchto zařízení.

V souvislosti s nadcházejícími volbami do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR vypracoval ochránce dotazník vztahující se k přístupnosti volebních místností lidmi s postižením. Cílem tohoto dotazníku je poskytnout komplexní informace vztahující se nejen k volební místnosti, ale také jejímu bezprostřednímu okolí a volební komisi. Dotazník vznikl ve spolupráci s Národním institutem pro integraci osob s omezenou schopností pohybu a orientace (NIPI), členy poradního orgánu a také s neziskovými organizacemi. Tyto informace převzalo částečně Ministerstvo vnitra do své metodiky, kterou adresovalo obcím. Více informací o dotazníku najdete ve zveřejněné tiskové zprávě.²¹

²⁰ Doporučení veřejného ochránce práv je dostupné v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/9522>.

²¹ Viz <https://www.ochrance.cz/aktualne/nadchazejici-parlamentni-volby-urcily-hlavni-tema-setkani-poradniho-organu-ombudsmana-pro-oblast-monitorovani-prav-lidi-s-postizenim-diskutovalo-se-o-pristupnosti-volebnich-mistnosti-i-podpore-volicu-v-pobytovych-socialnich-sluzbach/>.

E.3 Návštěvy zařízení

V rámci monitorování práv lidí s postižením žijících v domovech pro osoby se zdravotním postižením provedl ochránce návštěvu jedné z těchto pobytových sociálních služeb. Cílem návštěvy bylo zmapovat jednotlivé oblasti poskytované služby v kontextu Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením. Ochránce se tak zaměřil na oblast zdraví a poskytování zdravotních služeb, podporu v oblasti vzdělávání a zaměstnávání, na otázky související s poskytováním služby klientům s omezenou svéprávností, ale také na problematiku opatření omezující pohyb, vážně míněného nesouhlasu s poskytováním sociální služby a v neposlední řadě také na otázku transformace a deinstitucionalizace poskytované služby. V návaznosti na provedenou návštěvu obdrží navštívené zařízení zprávu, která bude shrnovat poznatky z návštěvy, ale také případné doporučení ke zlepšení stávající praxe.

E.4 Připomínkování právních předpisů

Ochránce připomínkoval nařízení vlády č. 222/2010 Sb., o katalogu prací ve veřejných službách a správě, kdy upozornil na fakt, že výkon veřejného opatrovnictví je vysoce náročnou agendou a nelze tyto pracovníky zařazovat do nižší než 11. platové třídy. Aktuální návrh sice počítá s posunem do vyšší platové třídy (do 10.), ale stále počítá i s 9. platovou třídou pro méně náročné agendy související s opatrovnictvím. Ochránce v připomínce uvedl, že nebude jednoduché striktně rozdělit činnosti výkonu veřejného opatrovnictví do 9. a 10. platové třídy. V rámci vypořádání Ministerstvo průmyslu a obchodu přislíbilo, že vznikne metodika, která jednoznačně rozdělí činnosti podle jejich náročnosti mezi 9. a 10. platovou třídu a stejně tak bude ochránce přizván do pracovní skupiny, která se zabývá úpravou platových tříd.

E.5 Konference, kulaté stoly a školení

Ochránce ve spolupráci s Agenturou EU pro základní práva a zmocněnkyní vlády pro lidská práva v září uspořádal **mezinárodní seminář „Tvorba a používání indikátorů pro měření implementace Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením“**. Zástupci státní správy, lidí s postižením a akademické obce diskutovali o tom, která data by měl stát o lidech s postižením sbírat, aby bylo možné vyhodnotit, zda se jejich právní postavení v České republice zlepšuje. Ochránce také představil soubor ukazatelů (tzv. indikátorů) pro čtyři články Úmluvy, které se nejvíc prolínají do života lidí s postižením. Na základě výstupů z tohoto semináře plánuje ochránce vydat první z řady monitorovacích zpráv o situaci lidí s postižením. Více informací o mezinárodním semináři jsou obsaženy v tiskové zprávě.²²

Ochránce jednal s ústředním inspektorem **České školní inspekce** o přístupnosti škol a školských zařízení pro děti s tělesným a smyslovým postižením, poskytování podpurných opatření ve speciálních školách, poznatcích ze systematických návštěv zařízení ústavní a ochranné výchovy a možnostech škol při provádění zdravotnických úkonů dětem během vyučování (např. podávání inzulínu).

²² Viz

<https://www.ochrance.cz/aktualne/jen-systematicke-sledovani-a-analyza-umozni-zjistit-jak-si-ceska-republika-vede-pri-naplnovani-umluvy-o-pravech-osob-se-zdravotnim-postizenim-zaznelo-na-mezinarodnim-seminari/>

Tajemníci obcí s rozšířenou působností měli možnost osobně diskutovat o zaměstnávání lidí s postižením v územní samosprávě. Ochránce jim na pravidelné poradě s Ministerstvem vnitra představil výsledky svých výzkumů a doporučil některé postupy, které by mohly vést ke zvýšení podílu lidí s postižením zaměstnaných na obecních a městských úřadech. K tématu zaměstnávání lidí s postižením a jejich pracovní rehabilitace proběhlo rovněž **pracovní setkání na Generálním ředitelství Úřadu práce ČR**.

Proběhlo také pracovní jednání se zástupci Ministerstva zdravotnictví a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy týkající se tématu poskytování podpory v oblasti péče o zdraví ve školách. Toto se týká například dětí s diabetem, které potřebují během dne podávat inzulín. V současnosti jsou rodiče a pedagogové nuceni hledat individuálně alternativní řešení na hraně zákona. Zástupkyně veřejného ochránce práv jednala se zástupci ministerstev o vydání metodiky, která by tuto oblast upravila. K tématu vydal ochránce tiskovou zprávu.²³

V září se pracovníci Kanceláře veřejného ochránce práv zúčastnili konference Sociální psychiatrie s příspěvkem týkajícím se možností ochrany a podpory lidí s psychosociálním postižením v právním jednání. Téma autonomie pacientů v rozhodování o léčbě a o hospitalizaci je velice aktuální vzhledem k probíhající Reformě péče o duševní zdraví. Jen málokdo však ví, že kromě omezení svéprávnosti a ustanovení opatrovníka existují další mírnější opatření, kterými lze podpořit člověka, který má potíže v rozhodování. Ustanovení zvláštního příjemce dávek, nápomoc při rozhodování či zástupce z řad domácnosti, můžou přitom flexibilněji reagovat na měnící se zdravotní stav člověka a nemají tak závažný dopad na jeho práva, jako omezení svéprávnosti.

Ochránce prostřednictvím pracovníků odboru ochrany práv lidí s postižením participoval také na dvou mezinárodních pracovních on-line setkáních. Proběhlo setkání evropských ombudsmanů, které se týkalo institucionální péče, využívání evropských fondů a zkušeností s pandemií. A dále se na platformě NHRI sešla **pracovní skupina CRPD** (ochrany práv lidí s postižením), která funguje na bázi sdílení zkušeností s monitorováním práv lidí s postižením v jednotlivých evropských státech.

V jednom z pravidelných **podcastů** „Na kávu s ombudsmanem“ se ochránce věnoval tématu „Vzdělávání dětí s postižením“²⁴.

E.6 Publikační činnost

V srpnu vydal ochránce ve spolupráci s Právnickou fakultou Univerzity Karlovy sborník s názvem Lidé s postižením jako „nová menšina“ – právní výzvy a souvislosti.²⁵ Jedná se o první

²³ Viz

https://www.ochrance.cz/aktualne/skoly_mohou_vystoupit_z_sede_zony_poslanci_umoznili_poskytovani_zdravotnich_sluzeb_behem_vyucovani/

²⁴ Viz https://www.ochrance.cz/aktualne/na_kavu_s_ombudsmanem_34- dil_vzdelavani_deti_s_postizenim/.

²⁵ Elektronická verze sborníku je dostupná zde

https://www.ochrance.cz/dokument/lide_s_postizenim_jako_nova_mensina_pravni_vyzvy_a_souvislosti/lide_s_postizenim_jako_nova_mensina.pdf

odbornou právní publikaci, která se věnuje aspektům života lidí s postižením, a to například pokud jde o právo na autonomii, přístup ke spravedlnosti, zaměstnávání či vzdělávání nebo finančním úlevám pro lidi s postižením.

F. Zpráva o realizaci projektu „Posílení aktivit veřejného ochránce práv v ochraně lidských práv (směrem k ustavení Národní lidskoprávní instituce v ČR)

Ochránce tímto Poslaneckou sněmovnu Parlamentu České republiky informuje, že Kanceláři veřejného ochránce práv (dále jen „Kancelář“) je v období 1. 12. 2019 – 31. 12. 2023 realizován schválený projekt „Posílení aktivit veřejného ochránce práv v ochraně lidských práv (směrem k ustavení Národní lidskoprávní instituce v ČR)“ (reg. č. LP – PDP3 – 001, program Lidská práva 2014 – 2021). Jmenovaný projekt je financován prostřednictvím grantu tzv. Norských fondů (Fondy EHP a Norska).

Primární cíl projektu představuje vybudování exkluzivního partnerství s norskou národní lidskoprávní institucí, tzv. NHRI – National Human Rights Institution (Norges Nasjonale institusjon for menneskerettigheter), která disponuje praktickými zkušenostmi s uplatňováním lidskoprávního přístupu ve své činnosti. Zaměstnanci Kanceláře tudíž budou moci profitovat jak ze zisku relevantního know-how, tak ze seznámení se s příklady dobré praxe i z inspirace v zavedených pracovních postupech. Uvedené rovněž předpokládá umožnění identifikace nových metod a přístupů, jež bude možné implementovat do vlastních aktivit ochránce, a to za účelem efektivního, inovativního a komplexního uplatňování lidskoprávních přístupů v rámci jeho působnosti.

Veřejný ochránce práv již od samého počátku svého ustavení chrání osoby před jednáním vybraných úřadů a institucí, čímž přispívá k ochraně základních práv a svobod. Jeho referenčním rámcem je nejen prostá zákonost, nýbrž vedle principů dobré správy rovněž principy demokratického právního státu, mezi něž v moderních demokraciích neodmyslitelně patří i ochrana základních lidských práv a svobod. V následujících letech se navíc působnost ochránce rozrostla o výsostně lidskoprávní agendy (např. ochrana osob omezených na svobodě či agenda rovného zacházení a ochrany před diskriminací). Za současného stavu má Kancelář, plnící úkoly spojené s odborným, organizačním a technickým zabezpečením činnosti ochránce, k dispozici dostatečné zdroje na pokrytí výkonu svých základních úkolů. Nedostává se jí však již dalších prostředků ve vztahu k širšímu okruhu aktivit s celospolečenským dopadem, které by přispívaly k systémovým změnám.

Projekt je v návaznosti na právě uvedené zacílen na vyvážení zmiňovaného stavu personálním posílením činnosti: sekretariátu ochránce a jeho zástupce (důsledné a systematické uplatňování mezinárodních a ústavních standardů ochrany lidských práv ve výstupech ochránce); odboru dohledu nad omezováním osobní svobody (posílení prevence špatného zacházení); odboru rodiny, zdravotnictví a práce (posílení ochrany ohrožených dětí a jejich rodin a podpora práv dětí); a odboru rovného zacházení (posílení práva na rovné zacházení a ochranu před diskriminací). Tím umožňuje provádění analytických, výzkumných a osvětových činností, jež napomáhají ke zlepšení situace ohrožených a marginalizovaných skupin, a to z hlediska jak ochrany jejich práv, tak získávání kompetencí při jejich prosazování.

Z aktuální realizační fáze projektu lze v rámci III. kvartálního období roku 2021 upozornit na následující výstupy. Bylo publikováno doporučení zástupkyně ochránce „Účast dítěte na

rozhodování o záležitostech souvisejících s jeho hospitalizací na psychiatrii“, jež akcentuje právo dětí před hospitalizací na psychiatrii i během léčby vyjádřit vlastní názor; vláda České republiky byla vyrozuměna o nedosažení nápravy pochybení zjištěného při systematické návštěvě zařízení Spolku pro seniory Mír Práce, z. s.; ochránce vstoupil jako vedlejší účastník do řízení před Ústavním soudem a vyjádřil se k návrhu skupiny senátorů na zrušení ustanovení odstavců 4 a 5 v § 155 zákona č. 541/2020 Sb., o odpadech; ochránce na základě svého zákonného zmocnění podal návrh na zrušení bodu 80 v části vymezené ve sloupci druhém přílohy č. 4 nařízení vlády č. 278/2008 Sb., o obsahových náplních jednotlivých živností, ve znění pozdějších předpisů, a to pro rozpor s ústavním pořádkem a se zákonem, jelikož dle přesvědčení ochránce napadané ustanovení legalizuje vinklaření.

Brno 27. října 2021

JUDr. Stanislav Křeček
veřejný ochránce práv